

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Нина Любенова Гачева, дм – пенсионер

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по докторска програма „Епидемиология“ (съгласно Заповед № 227/26.05.2012 г. на
Директора на НЦЗПБ).

Автор: д-р Лили Емилова Рахамимова-Маринова, гл. асистент, докторант на
самостоятелна подготовка в отдел „Епидемиология и надзор на заразните болести“ на
НЦЗПБ.

Тема: „**Морбили в България в условията на елиминация и възможности за
ефективен надзор**“

Научен ръководител: Проф. д-р Мира Кожухарова, дм - НЦЗПБ

Представеният от докторантката комплект документи е в съответствие с Чл.31 (1) от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), приет от НС на НЦЗПБ на 12 юни 2011 г. Приложени са 4 научни публикации и 4 научни доклади, свързани с темата на дисертационния труд.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.
Актуалността на разработената дисертационна тема е несъмнена и следва да се разглежда в два аспекта: от една страна, във връзка със завръщането на морбили на Европейския континент след постигнатата от редица страни, вкл. България, успешна елиминация на тази ваксинопредотвратима инфекция и от друга, поради необходимостта от усъвършенстване на системата за епидемиологичен надзор на морбили в страната и адаптирането и към съвременните условия, особено при създадената епидемична обстановка в региона и предвид поставените от Регионалното бюро на СЗО и ЕС стратегически цели. В този контекст поставената цел и конкретни задачи, разработени в дисертационния труд, се явяват напълно целесъобразни и със своя комплексен характер позволяват да се обхване целия спектър от актуални за морбили епидемиологични проблеми, както и насоките за възможното им решение.

Характеристика и оценка на дисертационния труд. Представеният за рецензия труд е стандартно структуриран, написан на 206 страници и съдържа, както следва:
Увод – 2 стр., Литературен обзор – 47 стр., Цел и задачи – 1 стр., Обект, материали и методи – 8 стр., Резултати – 36 стр., Обсъждане – 18 стр., Изводи – 3 стр., Приноси – 4 стр.; приложени са 22 таблици, 37 фигури и 11 приложения, обособени в отделни

раздели. Списъкът на използваната литература включва 362 заглавия, от които 97 са на кирилица.

Литературният обзор е същевременно изчерпателен и прегледно структуриран, обхваща пълно основните източници от достъпната литература, характеризиращи историческите аспекти и съвременните познания по епидемиология и имунопрофилактика на морбили в световен мащаб и в България, като логично обосновава поставените цел и задачи на дисертационния труд. Направеният целенасочен подбор на литературните източници е основание да се даде висока оценка, както на познанията на докторантката по проблема, така и на творческия подход при тяхното представяне. Сама по себе си тази глава на дисертационния труд представлява интерес като потенциална публикация за целите на обучението по епидемиология, предвид осъкъдността на подобна систематизирана информация по разглежданите проблеми в българската научна литература.

Обект, материали и методи. Представени са прегледно проведените проучвания и използваните при тях материали. Ясно, без излишни подробности, са формулирани приложените основни методи, включени в комплексния епидемиологичен подход. С инновативен характер е изпълнението на метода за апробиране на разработената интернет-базирана информационна система за надзор на морбили, паротит и рубеола.

Резултати, обсъждане и изводи. В логична последователност и в съответствие със заплануваните задачи са изложени получените резултати от собствените проучвания на докторантката. За стегнатото представяне на данните в тази част от труда, както и за по-лесното проследяване на тяхното последващо обсъждане, допринася изваждането на таблиците и фигуурите, които ги онагледяват в самостоятелни раздели. По същество тази част на дисертационния труд представлява „дописване“ на съвременната епидемиология на морбили, въз основа на извършения компетентно епидемиологичен анализ, позволяващ да се даде изчерпателна характеристика на инфекцията през периода 2005-2010 г. Съобразно спецификата на епидемиологичната ситуация в страната са ограничени и изследвани със съответни съвременни методики единичните внесени случаи на морбили в периода на практическа елиминация, 2005-2008 г. и последвалата интензивна епидемия през 2009-2010 г. Представена е динамиката на епидемичния процес и са анализирани основните особености на морбили при този епидемичен подем, който се характеризира с разпространение предимно сред населението от ромската етническа общност – 90% от заболелите по време на епидемията. С несъмнен приносен характер е първото широко, системно проучване на морбили като нозокомиална инфекция през епидемичния период, с

определяне на съответните показатели за засягане на незаштитените чрез имунизация пациенти и медицински персонал. В тази част на дисертацията са представени новите насоки в развитието на епидемиологичния надзор на морбили и процеса на разработване на интернет-базирана информационна система за събиране и анализиране на данни за заболяемостта от морбили, паротит и рубеола, съобразена с изискванията в периода на елиминация и необходимостта от интегриране с европейската мрежа за обмен на епидемиологична информация. Новата информационна система е апробирана и оценена положително по отношение на нейната приложимост, специфичност, чувствителност и своевременност въз основа на резултатите от анализа на епидемията от морбили през 2009-2010 г. В окончателния си вариант тя е въведена в експлоатация през 2011 г. Съществено предимство на системата е съкращаване на времето от установяване на случая до неговото съобщаване на национално ниво, което прави надзора високо чувствител – изискване от особена важност в периода на елиминация на морбили и в контекста на европейската стратегия за ранно оповестяване и бърза ответна реакция при заразните болести. Давам висока оценка на цялостното представяне на резултатите, обсъждането им и направените изводи, както поради прецизно извършения епидемиологичен анализ и голямото значение на разработената нова информационна система, така и за много доброто онагледяване на резултатите и процесите, напълно съответстващо на съдържанието, без да повтаря текста и в съответствие с изискванията на епидемиологичната наука.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката. Формулираните от докторантката основни приноси са напълно правомерни, произтичат логично от направените разработки, като характеризират пълно и точно оригиналните постижения в този дисертационен труд. Приносите като цяло са гарантирани от правилния избор на дисертационната тема и получените резултати. Приносите с оригинален научен характер и тези, обогатяващи съвременните знания, допринасят реално за доразвиване на епидемиологичната наука в нейната специална част, по-точно по проблема морбили като ваксинопредотвратима инфекция. Постижение с особено голямо приложно значение за епидемиологичния надзор в страната е разработената и успешно внедрена в практиката интернет-базирана информационна система за събиране и анализ на данни за заболяемостта от морбили.

Публикациите във връзка с дисертационния труд илюстрират проявената активност и ангажираност на д-р Маринова към разработваните проблеми. От приложените 4 публикации, две са на английски език в реферирано международно списание, специално фокусирано върху епидемиологичните проблеми в Европейския

регион, а останалите две са в реферирани национални издания. Приложени са и 4 научни доклади, изнесени на международни срещи с ключово значение за региона и на утвърдени национални форуми.

Авторефератът, изряден като съдържание и много добре онагледен, представя в концентриран вид разработките и резултатите от тях.

Критични забележки и препоръки, лични впечатления. Напрвените от мен при предварителното разглеждане препоръки и забележки, предимно относящи се до структурирането на изложението или с редакционен характер, са взети изцяло предвид. С удоволствие отбелязвам личните си впечатления от работата на д-р Маринова в отдела и по време на оформянето на дисертацията, тя се отличава с трудолюбивост и последователност, умее да работи в екип и има оригинално мислене.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд, представен от д-р **Лили Емилова Рахамимова-Маринова** съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в епидемиологичната наука и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на НЦЗПБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката д-р **Лили Емилова Рахамимова-Маринова** притежава задълбочени теоретико-методологични познания и професионален опит в областта на епидемиологията и същевременно потвърждава нейните несъмнени способности и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Въз основа на това, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** на д-р **Лили Емилова Рахамимова-Маринова** в докторска програма по епидемиология.

София, 23 юли 2012 г.

Рецензент: .....

(Доц. д-р Н. Гачева, дм)